

pravda, bezprostřední význam římského práva pro pojmy a útvary práva moderního se tím snižuje — ale význam ten byl již dosti problematický od té doby, kdy v programu vyučovacím padlo právo pandektní — otázka dějin dogmatu civilistického od Justiniána pro naše doby měla by býti v rámci studia universitního řešena způsobem novým. Co však zde padá obzvláště na váhu: metoda, k níž se i náš autor přiznává, umožní nám teprve plně využití dědictví antiky v oboru práva. Neboť nelze již v římském právu tak moderně chápaném spatřovati jakýsi ilustrační materiál pro pozitivistu (na štěstí naši civilisté jsou vesměš daleko vzdáleni takového pojmání, jež se objevuje zpravidla na jiných polích naší vědy). Jde tu o víc: o skutečně nenahraditelnou školu juristického myšlení. Pro podíl, který Vážného práce má na splnění tohoto úkolu, cením si jí nejvíce. O. S.

Církevní právo.

Wernz Fr. Xav.-P. Vidal, Jus Canonicum ad Codicis normam exactum, Tomus II. Codicis liber II-De Personis, Romae 1923. Str. 811, apud Aedes Universitatis Gregorianae in Via del Seminario 120. Cena 40 lir it.

Všichni kanonisté, kteří mají v dobré paměti a ve stálém ještě užívání Wernzovo »Jus Decretalium«, uvítají s povděkem, že P. Vidal, odborník dobře známý svými pracemi, přistoupil k přepracování tohoto díla Wernzova a k jeho přizpůsobení novému právu Codexu juris canonici a k doplnění bohatým aparátem rozhodnutí úřadů kuriálních a citáty ze spisů kanonistů, po vydání Codexu i. c. až do doby nejnovější vydaných.

Veškeré přednosti Wernzova »Jus decretalium« jsou tu zachovány: přihlížení k historickému vývoji jednotlivých institutů církevních, bohaté citování textů v poznámkách osvětlujících jak spornou doktrínu tak platné právo i historii jeho a konečně přehlednost.

Vydaný právě svazek druhý, po němž mají následovati další, reprodukuje druhý svazek Wernzova »Jus decretalium, Jus Constitutionis Eccl. Cathol. (posl. vyd. 1915, Prati). P. Vidal opustil pořádek předepsaný komisí pro autentickou interpretaci Codexu, t. j. výkladu legálního, kanon za kanonem. Připojil již v titulu IV. pojednání »De officiis et beneficiis ecclesiasticis« z důvodů, které na str. 160 a sl. zevrubně rozvádí.

Není pochyby o tom, že pokus Vidalův je pozoruhodným pokrokem v italském vědeckém pěstění práva Codexového, které až dosud je a zůstává převážně komentátorské. Nelze dosud vynésti konečnou kritiku o díle Vidalově, dokud nebude hotovo; tomuto druhému svazku jednajícimu De personis schází pojednání o řeholích a zbožných sdruženích, které vyjde ve svazku zvláštním. Již nyní však se vynořuje pochybnost, zda bude lze vždy užiti starých, byť dobrých systémů k vědeckému zpracování a vylíčení nového práva Codexového, kdyžť Co-

dex i. c. sám nutí jak svým obsahem tak svou systematickou k hledání nových cest.

Obsah: *Generalia in personis* (2—44), *De hierarchia ecclesiastica, De adscriptione clericorum alicui dioecesi, De iuribus et privilegiis clericorum* (46—93), *De obligationibus clericorum* (97—160), *De officiis et beneficiis ecclesiasticis* (163—350), *de potestate ordinaria et delegata* (353—367), *De reductione clericorum ad statum laicalem* (373—379), *De clericis in specie: Divisio territorialis ecclesiae, De suprema potestate deque iis qui ejusdem sunt ecclesiastico iure participes* (386—595), *De potestate episcopali deque iis qui de eadem participant* (599—800), *Index alphabeticus.*

Codicis Iuris Canonici Fontes cura Emi. Petri card. Gaspari editi Volumen I. Concilia generalia-Romani Pontifices, usque ad annum 1745. N. 1—364, Romae Typis Polyglottis Vaticanis, 1923, str. 953, cena 60 L. váz., 45 L. neváz.

Kardinál Gaspari vydal tímto první svazek díla, které je asi na pět svazků rozpočteno a jehož pokračování nelze patrně očekávat v době krátké. Dílo to bude nezbytnou pomůckou všech vědeckých pracovníků v právu církevním Kodexovém, neboť přehledně a příručně v něm budou sestaveny všechny prameny práva církevního, o něž se opírali redaktoři Codexu iuris canonici a k nimž je dosud v rozsahu a způsobu předešlém v can. 6. bod 2—4 Codexu i. c. přihlížeti při interpretaci Codexu. Nebudou pojaty toliko texty snadno přístupné, obsažené ve starém Corpus iuris canonici, usnesení koncilu tridentského a čtyř liturgických knih římských: pontifikale, missale, rituale a ceremoniale. Rozhodnutí římských kongregací budou uvedena ve výtahu, se stručným popsáním skutkové podstaty; z více rozhodnutí v podobném případě toliko nejvýstižnější a nejnovější, a odkazy na rozhodnutí dřívější; časový pořad je zachováván při usneseních koncilů a dekretách papežských. Akta kurie jsou uspořádána tak, že po výnosech kongregací následují akta tribunálů a po nich akta officií, v každé pak z těchto řad sledují akta po sobě v pořadí časovém. Všechny texty uváděné jsou číslovány skrze celé dílo a jsou slibovány různé seznamy za účelem snadného hledání. Svazek první obsahuje seznam sbírek, z nichž texty jsou čerpány a seznam koncilů a papežů, jichž usnesení a dekreta jsou v něm obsaženy, v pořadí chronologickém. Rovněž u každého textu uvádí sbírku, z níž je citován. Nejsou uváděny celé texty (delších) usnesení koncilů ani dekretálů, nýbrž jen ty jejich části, které jako pramen toho kterého kanonu Codexu slouží. Spolu s poznámkami Gaspariho ke Codexu, označujícími u jednoho každého kanonu použité prameny, bude tato sbírka textu pramenů kodexových svou příručností a přehledností pomůckou neocenitelnou.

A. Galante, Manuale di Diritto Ecclesiastico, seconda edizione a cura di Arturo Carlo Jemolo, Milano, Società editrice libraria, 1923, Piccola Bibliotheca Scientifica —18 bis, str. 736, cena 35 L.

Prof. Jemolo pořídil druhé vydání dobře známé stejnojmenné

práce prof. Galanteho, r. 1919 zemřevšího. Proti prvnímu vydání z r. 1914 (str. 691) je toto druhé vydání poněkud rozšířeno, jednak proto, že přihlíží ke změnám Codexem zavedeným, jednak proto, že přibyla nová kapitola XLIII. La tutela dei diritti. Mimo to autor širěji probírá státní církevní právo bývalé monarchie rakouské, které má nyní platnost i v Itálii, v Trentu, a stručně se dotýká i práva platného v republice československé (648—651). Oceňuje tu naši ústavu vzhledem k závazku, který stát náš vzal na sebe článkem 57 mírové smlouvy Versaillské a smlouvou v S. Germain, na ochranu minorit náboženských, kteréžto smlouvy považuje za základní normy nás vící. V zákonech z 1./IV. 1919, povolujícím pohřbívání ohněm, z 22./V. 1919 (novella manželská) z 19./III. 1920 (branný zákon) 8./IV. 1920 a 15./IV. 1920 (o náboženské výchově dětí) vidí postupnou laicisaci republiky československé. Autor tu opětuje některé své vývody z dřívějšího svého pojednání v »Rivista di diritto publ. 1921, Jemolo, Il diritto ecclesiastico nei cinque Trattati di pace«. Autor podržel osvědčené rozdělení vydání prvního. Pojednává v části první »o historickém vývoji církve a o pramenech jejího práva«, ve druhé »o církvi katolické« t. j. historické i platné právo církve katolické, v části třetí »o platném právu církevním státu italského«, ve čtvrté »o státu a církvi ve hlavních státech«: Rakousku, Československu, Belgii, Dánsku, Francii, Německu, Velké Británii, Řecku, Norsku, Nizozemí, Portugalsku, Rusku, Španělsku, Švédsku, Švýcarsku, Spojených státech amerických, Turecku a Uhrách. Zvláště tato část při vši své stručnosti je pozoruhodná, ježto uvádí stav až do doby nejnovější Dobrý přehled literatury na konci každé kapitoly uváděný je rovněž veden do doby poslední.

Pro platné právo církevní státu italského je uvéstí třetí, pozměněné vydání »Codice Ecclesiastico« ve sbírce »I codici per l'udienza« Torino. Unione Tipografica Editrice Torinese, 1919, obsahující dekrety až do 23./V. 1918. Cena L. 15.

J. P. Mothon, Institutions canoniques a l'usage des curies épiscopales, du clergé paroissial, et des familles religieuses... Paris, Tome I. Des personnes, pp. XXII-928, frs. 20, Tome II. Des sacrements et du culte divin. Des délits et des peines. PP. XVI-860, frs. 20. Tome III. Formulaire et Table analytique des matières, contenues dans les trois tomes, pp. XXVI-852, frs. 20. 1924.

Mothonovy Instituce nechtějí býti, jak v předmluvě samy praví, více než praktickou příručkou, popularisující v jazyku francouzském právo Codexu juris can. a posledních rozhodnutí kurialních i komise pro interpretaci Kodexu. Přihlížejí při tom jen k praktické potřebě francouzského kleru a věřících a proto přihlížejí jen k ustanovením Kodexu k právu partikulárnímu a k obyčejům církve francouzské, belgické, švýcarské a kanadské se dotýkajícím. Proto ani k samotné kurii není přihlíženo, leč v jejích vztazích s biskupy a řeholníky těchto zemí, k právům kardinálů jen pokud se zdržují mimo Řím. Nepřihlíží se vůbec k poměrům zemí missijních, k ustanovením o všeobecných kon-

cílech, a k řadě institutů ve Francii zrušených, jako patronátu, opatství nullius a jiným. Nepřihlíží se k processu ve věcech civilních, trestních i beatifikačnímu. Naproti tomu je pojednáno o některých běžných otázkách liturgie a teologie morální.

Daleko větší zájem, než samy instituce poskytuje svazek třetí, obsahující četné formuláře aktů církevních. Přes to však, že jde o dílo popularisující a více praktickými potřebami než vědeckými hledisky vedené, partikulárním poměrům francouzským hovíci, není bez užitku i pro širší i vědecké potřeby.

A. D. Meester, D. J. C., *Juris canonici et juris canonico-civilis compendium... ad normam C. I. C. T. I. Brugis 1923, Praenotationes, Liber fundamentalis de Ecclesia Liber I, Normae generales, Liber II, tit. 1—6., tomus II, cod. jur. can. tit. 7—19. 1923, Brugis, Desclée*) cena 45 fr.

Tyto instituce jsou vlastně devátým vydáním Institucí De Brabantoreových r. 1861—65 po prvé vydaných, revidovaných vzhledem k právu Kodexu i. c. Autor velmi bedlivě přihlíží i k nejnovější literatuře kodexové i historické a ovšem k rozhodnutím kurialním. Stručně podává u jednotlivých institutů i přehled historického jejich vývoje a platné právo státní, se zvláštním zřetelem na diecési Bruggy.

Před částí pojednávající o právu kodexovém předchází úvodem: o právu církevním povšechně, o pramenech práva církevního, o sbírkách práva církevního, pomocné vědy, literatura, metodě spisu a studia práva církevního. O církvi jako společnosti, i jejich vlastnostech, o zásadách poměru církve a státu, o rozluce, o poměru církve a státu v Belgii, o mezích obou mocí, o konkordátech, o jejich povaze, konkordát z r. 1801, exkurs o diecési Bruggy a její disciplině (str. 1—168).

Na konec uvádím pro informaci přehled některých novějších knih církevněprávních italských: italská literatura zůstává stále převážně komentátorská a tempem poněkud zvolněnějším se dokončují komentáře Kodexu autorů, kteří hned po vydání Kodexu se svými komentáři některých knih kodexových přispěchali.

Blat Albert, *Commentarium textus Codicis i. c. L. I, Normae generales, 1921, L. 7-50 Liber. II. (editio secunda). De personis 1921, L. 30. Liber III. De rebus, Pars I. de sacramentis, 1920. L. 20 (nové vydání ohlášeno). Liber III. Pars II. De rebus, partes caeterae, L. 24. (ohlášen L. V. De delictis et de poenis).*

Badii Caesar, *Institutiones iuris canonici, ed altera, Vol. I. Normae generales. De personis 1921. Vol. II. De rebus 1922. L. 16-50 a 18.*

Calisse C. (v Manuali Barbera) *Diritto ecclesiastico, 1923. L. 20.*

Cappello Fel., *Tractatus canonico-moralis de Sacramentis iuxta C. i. c. vol. III. De matrimonio, 1923, Turin, Marietti. L. 30.*

G. Costa, *Religione e politica nell impero Romano, 1923, L. 14.*

Coviello Nic., *Manuale di diritto ecclesiastico Vol. I., Parte generale, Vol. II. Parte speciale. Roma, Atheneum, 1922—23. L. 28 a 20.*

Chelodi J. Jus matrimoniale, 1919, Jus poenale et ordo procedendi in iudiciis criminalibus 1920. Ius de personis, praemisso tractatu de principiis et fontibus i. c. 1922. L. 8, 6 a 25.

Cocchi, Commentarium in C. i. c. L. I. Normae generales, L. 7, Liber II. De personis. Pars. I. Sectio I. De clericis in genere, L. 7-50, Pars II. Sectio II. De clericis in specie L. 14. Pars II. et III. De religiosis et de laicis, L. 10-50, Liber III. De rebus. Pars II. et III. De locis et temporibus sacris. De cultu divino, L. 8. Pars IV.—VI. De magisterio eccl. De beneficiis. De bonis. Eccl. temporalibus. L. 13-50.

Dom. Mancini, Chiesa e Stato, separazione o protezione, monografia storicogiuridica, L. 2-50, Parma, str. 9. V. B.

Slovanské právo.

КАДЛЕЦ КАРЛО, Првобитно словенско право пре X. века. Бѣlehrad, 1924, str. 131. Přeložil a doplnil F. Taranovski.

Kdežto o právních dějinách jednotlivých slovanských národů máme již hojně samostatných děl, nemáme dosud o právním zřízení u Slovanů před 10. stol. žádné práce kromě díla prof. Kadlece. Prof. Kadlec napsal totiž r. 1912 do Encyklopedie Polské sv. IV. část 2. pět pojednání o nejstarším právním zřízení u Slovanů, a sice o politickém zřízení Slovanů zvláště západních před X. věkem, o počátcích států západních Slovanů, o soukromém, trestním a procesním jejich právu. Od té doby nikdo se nepokusil překonat výsledky badání prof. Kadlece. A jest jen důkazem jejich vynikající ceny, překládá-li ruský profesor Taranovski polské pojednání českého autora do srbštiny. Tím také dostává se nám do rukou opět práce Kadlecova, která v polském originálu dnes jest velmi málo přístupna, protože uvedený svazek Polské Encyklopedie jest dávno již rozebrán.

Prof. Taranovski snažil se dílo Kadlecovo doplniti. Měl tu velmi lehkou práci. Neboť ač práce Kadlecova věnována byla původně západním Slovanům, obsáhla právní dějiny Slovanů všech. A Taranovski chtěje doplniti práci Kadlecovu právě z toho hlediska, mohl tak učiniti jen na málo místech. Učinil tak na str. 62—64, kde doplnil dějiny jižních Slovanů a pak v kapitole o trestním právu, kde doplňuje zvláště zprávy o právu ruském. Jinak omezil se na dodatky o novější literatuře a to v poznámkách, neboť ani novější literatura nezměnila vývodů pronesených v práci Kadlecově.

Rauscher.

Bobčev S. S., Národní právo manželské v právních příslovích. (Народното брачно право въ юридическите ѝ пословици), v Sofii 1923, stran 83.

Nestor právních historiků bulharských S. S. Bobčev, jenž po dlouhá léta sbíral i právní obyčeje v Bulharsku, které později také vydal knižně v několikavazkovém díle „Сборникъ на бълг. юрид. обичаи“, položil si v nové své práci za úkol podati systém národního manželského práva bulharského na podkladě národních přísloví, která se dotýkají